

Madina Hussiny

Marijana Hameršak

Prema Aleksandri, volonterki u izbjegličkom kampu u Sofiji u kojem je 2016. godine sa svojom brojnom obitelji nekoliko mjeseci živjela i Madina Hussiny (Hosseini, Husseni), djevojčica iz Afganistana koja je imala pet, najviše šest godina kad ju je hrvatska policija u noći **protjerala** u **smrt** na željezničku prugu: *Životopis nekog tko nije ni živio, ustvari se ni ne može napisati*. Postaje životnog puta, intimne i društveno priznate borbe i postignuća, dakle, sve ono što čini tkivo životopisa u klasičnom smislu, ustvari su privilegij onih koji su imali priliku živjeti, odrasti, ostarjeti. Madina tu priliku nije imala. Madina je imala pet, najviše šest godina kada je krajem 2017. godine poginula na hrvatsko-srpskoj granici.

Životopis koji slijedi dotiče se samo posljednjih postaja Madinina puta od Afganistana, preko Irana i Turske prema Europi. Osim o događajima u noći u kojoj je tragično stradala, u njemu se govori o utiscima koje je ostavila na zaposlenike i volontere u objektima za kolektivni smještaj na rubovima Europske unije. U njemu se sažimaju informacije poznate iz medija, sudskih presuda i izvještaja, kao i intervjui provedeni 2021. godine s Aleksandrom, Andrijanom, Jovanom, Francescom, Katerinom, Margaritom i Silvijom koje su upoznale Madinu u Bugarskoj i Srbiji, u kampovima u kojima, riječima iz intervjua koje se ovdje navode u kurzivu, *posteljina može biti luksuz, a rasporeni namještaj standard*.

One se Madine sjećaju kao *sitne, baš sitne, male, onako s velikom glavicom i krupnim, radoznalim očima koje su bile nešto posebno*. Pamte je kao *jako lijepu, baš slatku, onako malo obliju u licu, bucmastu i s velikim osmjehom i divnim očima, s kovrčavom, jako kovrčavom kosom, baš crnom i baš gustom, i tenom onako tamnijim, maslinastim, i sa šerpa frizurom, koja je onda polako izrasla*. One ističu Madinin poseban, *sladak glas, nalik glasu skroz malog djeteta koje još ne izgovara dobro sve riječi*. Pamte je kao *izrazito veselu djevojčicu* koja je zračila vedrinom. Kako je to sažela Jovana koja je upoznala Madinu u kampu u Bogovađi u Srbiji: *Ona kao da je neku radost nosila. Isticala se tom nekom radošću, a samim svojim bivanjem u sobi menjala je atmosferu*. Aleksandri se posebno usjeklo u pamćenje koliko je Madina bila razočarana i nesretna kada nije mogla ići na izlet s drugom djecom iz kampa jer je bila premala. Silvija i Francesca, koje su je svakodnevno vidale u kampu u Bogovađi, pamte Madinin ponos i sreću zbog mačića koje je pronašla, ali i tugu i nezadovoljstvo što ih nije mogla zadržati.

Aleksandra, donekle Slivia i Francesca, sjećaju se da je Madina bila nerazdvojna od svoje malo starije sestre s kojom su je volonteri i zaposlenici često i *miješali*, jer njih dvije *još su i ličile, s istom bojom kose, istom frizurom, slične visine i građe*. Andrijana, koja je povremeno dolazila u kamp u Bogovađi, Madinu pamti ponajprije u društvu mlađeg brata na kojeg je isto *dosta ličila, a tu su bili i po godinama nešto*. Sjeća se kako ga ona *vodi za ruku i imitira onako kako odrasli čuvaju decu, pa ga kao uhvati za ruku, pa kao priča, kao da ga nešto upozorava, tačno grdi*.

Madina je, prema sjećanjima, stalno bila u *grupi druge dece slične dobi* s kojima je, riječima Jovane, *bazala, švrčkala po kampu*. Ponekad je znala s njima *visiti* ispred vrata učionica ili na prozorima, iščekujući dolazak volontera koje su u kampu u Sofiji dozivali riječima: *Teacher! Teacher!* ili *We are here! We want to go to medresa, medresa!* U Bogovađi su im znali dovikivati i: *Caritas! Caritas!* prema natpisima koje su volonteri nosili na majicama. Silvia će stoga u šali poentirati da je Madina bila *najgore dijete od sve djece tamo, od svih malih vragova*, kako ih je zvala. *Bila je nemoguća i nepodnošljiva. Nije poštivala nijedno pravilo, jer je ona kao jako mala i jako slatka, pa se onda podrazumijeva da može raditi sve što poželi*. Ukratko, Madina je bila *vrlo aktivna, nemirna, hiperaktivna, stalno je trčala i skakala*, bila je općenito *oduševljena fizičkim kontaktom*, spremna i na *fizičke obračune s drugom djecom*.

Uvijek je željela sudjelovati u svemu, u svim aktivnostima u kampu. Tako je uz malo bugarskog i srpskog naučila i engleski koji je, kako je to sažela Francesca, *mogla pratiti, ali ga naravno nije najbolje govorila*. Francesca se sjeća: *Kako priča sa nama, neki dečji engleski, ali engleski*. Nakon jedne takve aktivnosti u kampu u Bogovađi nastala je i poznata Madinina fotografija na kojoj nas gleda ravno u oči, zaigrano plazi jezik, rukama i tijelom u pokretu. Madina je na toj fotografiji odjevena u *svoju crnu Star Wars majicu kratkih rukava*, a fotografirala ju je Silvia jednog *sunčanog, ljetnog dana* nakon radionice crtanja s vodenim bojama na kojoj je bilo *dosta dece*. Francesca se prisjeća kako ih je sve *vodila da peru ruke u prizemlju, tamo je bilo neko zajedničko kupatilo i wc*. *Naprosto svi su se bili umazali i znam da je to fotkano u trenutku kada su svi zajedno izašli iz tog wc-a*. Madina je, pamti Silvija, samo istrčala, zajedno s još dvoje djece s kojima je uvijek bila u ekipi, istih dvoje s kojima je bila i onda kada je našla mačiće.

Madina Hussiny. Bogovađa, ljeto 2017. Foto: Silvia Maraone

Madina se u kampu u Sofiji s drugom djecom svoje dobi svakodnevno družila i u učionici u kojoj je uvijek bilo *puno buke*. Obično je bilo dvadesetak djece, a Margarita i Katerina se sjećaju da je Madina posebno voljela kutić za odijevanje, gdje se preodijevala u *princezu*. Aleksandra se također sjeća Madine u tom kutiću, u *jednoj jako velikoj haljini za princeze*. *Nije bila za njenu dob. Bila je jako velika. Jedva je hodala u njoj. Uvlačila joj se pod noge*, ali ona je bila vesela i samo je govorila: *Teacher, teacher*. Sjeća se i da je Madina voljela lutke. I čitanje. *Bila je tamo ta jedna knjiga, Shark in the Park* britanskog pisca za djecu Nicka Sharatta, koju je Aleksandra svaki dan čitala djeci, a ona su *obožavala ponavljati za njom*. Madina ju je, također, voljela slušati *kako čita tu knjigu i ponavljati za njom*. U učionici se igralo, crtalo, pjevalo. Vjerojatno je upravo u toj učionici Madina nacrtala i raznobojna srca na *porukama* za bugarske građane koje su Margarita i drugi volonteri dijelili u Sofiji povodom Svjetskog dana izbjeglica 2016. godine.

Poruka Madine Hussiny, kampanja za Svjetski dan izbjeglica, Sofija, ljeto 2016. Fotografija: autor nepoznat. Arhiva Refugee Project

Aleksandra se sjeća Madine u *ljubičastoj jakni* koja joj je *bila velika, prevelika za nju, uvijek raskopčana*. Ona je *stalno trčala s tom uvijek otvorenom jaknom*. Na fotografijama koje se izmjenjuju na početku [videa](#) o uređenju kampa u Sofiji, oko prve minute vidimo Madinu u takvoj jakni, s kapuljačom na glavi i velikim šalom oko vrata, onakvu kakvu su je u intervjuima opisivali: *sitnu, širom otvorenih očiju punih pitanja*. Jovana koja je povremeno dolazila u Bogovađu, Madinu također pamti u *ciklama kaputiću* i općenito u *tim nekim bojama* koje je nosila. Jovana, međutim, pamti da je u tom istom *kaputiću, jaknici* bilo i Madinino *mrtvo telo* kada su ga *samo tako, toliko jezivo, surovo* vratili roditeljima. Doista, kada je Francesca *poslednji put videla Madinu*, a bilo je to u kampu u Beogradu gdje se obitelj spremala *na gej*m, Madina je *bila u toj rozi jakni, kao na toj fotografiji koja se nekada vidi na internetu*. *Mislim da je to možda i njena poslednja fotografija, zaključuje Francesca*.

Madina Hussiny, Srbija, zima 2017. Foto: autor nepoznat

Madina je na **gejm** otišla 21. studenog 2017. godine s majkom i petero svoje braće i sestara. Sat vremena nakon što su u poslijepodnevnim satima krišom prešli granicu između Srbije i Hrvatske, presrela ih je hrvatska policija. Madinina majka je, kako navodi u pritužbi koju je uputila pučkoj pravobraniteljici putem Liječnika bez granica, od policajaca zatražila azil za sebe i svoju malodobnu djecu. Međutim, oni su joj rekli da se moraju vratiti u Srbiju. Rekli su im da ponovo dođu u Hrvatsku sljedeći mjesec. Majka je nato počela preklinjati policajce da im dopuste da barem prenoće u Hrvatskoj, jer djeca su bila iscrpljena, no oni se nisu obazirali na njezine molbe. Nakon nekog vremena stiglo je i policijsko vozilo koje ih je odvezlo do granice, do mjesta uz željezničku prugu kod Tovarnika koje je tada već bilo poznato kao mjesto na koje hrvatska policija dovodi ljude koje protjeruje u Srbiju. Tamo su im policajci naredili da se vrate u Srbiju, da idu do Šida prateći željezničku prugu. Nedugo zatim naišao je vlak koji je oborio Madinu. Liječnici Hitne pomoći koja je pristigla na Željeznički kolodvor u Tovarniku, gdje su policajci nakon nesreće doveli Madinu, nije preostalo ništa drugo nego da u dvadeset i jedan sat i deset minuta proglašuje Madininu smrt. Madinino tijelo zadržano je u Hrvatskoj, dok je obitelj iste noći protjerana u Srbiju. Tijelo je naknadno izručeno u Srbiju i predano obitelji. Madina je pokopana u Šidu, gdje i danas počiva.

Odgovornost za Madininu smrt istraživala se u okviru ispitnih postupaka pučke pravobraniteljice, istrage državnog odvjetništva, na Općinskom sudu u Vukovaru, Županijskom sudu u Osijeku, Ustavnom sudu Republike Hrvatske te, konačno, i na Europskom sudu za ljudska prava. Pravda za Madinu, međutim, do danas nije zadovoljena. Krivci za njezinu smrt nisu utvrđeni, ni kažnjeni.

Madina je danas simbol stradanja na migrantskim putevima koji vode kroz Hrvatsku i zemlje okružja, simbol smrti na granicama, ali i otpora politikama koje podrazumijevaju i proizvode takve smrti. Prva obljetnica Madinine smrti obilježena je akcijom preimenovanja Trga Republike Hrvatske u Zagrebu u Trg Madine Hussiny. Tom akcijom i **kontramemorijalizacijskim** akcijama koje su uslijedile u sljedećim godinama tražilo se preuzimanje odgovornosti za Madininu smrt i za sve progonjene i umrle na granicama i u ime granica. Imenovanjem se zahtijevala, kako je pisalo u letcima, trenutna odgovornost za počinjeno, za nepovratno izgubljen život i sustav koji proizvodi takve smrti (v. **žalobni aktivizam**). Na treću godišnjicu Madinine smrti na Trga žrtava fašizma u Zagrebu izložen je jumbo-strip Madina Ene Jurov, dok je na četvrtu godišnjicu Inicijativa Zagreb grad-utočište podnijela zahtjev Gradskom poglavarstvu i Odboru za imenovanje naselja, ulica i trgova Skupštine Grada Zagreba da se ime Madine Hussiny uvrsti u Fond imena iz kojeg se imenuju javne površine za područje Grada Zagreba.

Obilježavanje prve obljetnice smrti Madine Hussiny. Trg Republike, Zagreb, 21. 11. 2018. Foto: Inicijativa za imenovanje Trga Madine Hussiny

6. 4. 2022.